

Spazi IMMAGINARI

GÉZA NÉMETH dal 10 MARZO ALL'ISTITUTO ITALIANO DI CULTURA

IMAGINÁRIUS TÁJAK

NÉMETH GÉZA MÁRCIUS 10-TŐL AZ OLASZ KULTÚRINTÉZETBEN

Quando ho cominciato a vedere le immagini di Géza Németh qui esposte, mi è venuto in mente un libro di quasi centocinquanta anni fa, scritto da un prete cattolico, József Barsi, martire della guerra d'indipendenza del 1848-49, a proposito delle sue esperienze durante e dopo il conflitto. Il titolo del libro è "Viaggio verso una stazione sconosciuta". Il contenuto del libro è per noi adesso irrilevante, ma questo titolo mi risuonava nella mente, mentre cominciavo a "viaggiare" nelle immagini di Géza. Qualunque fosse l'immagine davanti a cui mi fermavo, sentivo una voce che mi diceva: entra nel mio mondo, viaggia con me - ma dove? - questo non era possibile prevederlo. Come scrisse il soldato sopraccitato: "verso una stazione sconosciuta".

Chissà se Géza Németh sa quale sia il viaggio che intraprendono i visitatori delle sue immagini. Secondo me non lo sa - né può saperlo. Quando le ha inventate anche lui vi è entrato e ha cominciato un viaggio verso le proprie stazioni sconosciute. E ora invita a viaggiare anche noi. Il suo metodo è rappresentato da una delle antiche idee di composizione delle belle arti: comporre elementi reali in una struttura finora sconosciuta. Raccolge gli elementi con l'aiuto della tecnologia moderna, con fotografie digitali, e per la composizione utilizza il computer. Ma mischia tutto questo con il metodo arcaico della pittura a mano, e realizza in questo modo non soltanto una visione, ma una vera e propria opera d'arte.

Durante il mio viaggio ho capito che la mia immaginazione, volta alla ricerca di stazioni, vuole involontariamente aggrapparsi a quegli elementi con cui ha lavorato l'artista. Certo le immagini, anche al primo sguardo, sono semplicemente belle, e quindi possono essere apprezzate anche senza la conoscenza delle fonti dei motivi. Tuttavia mi sono accorto che Géza Németh non voleva nascondere del tutto l'origine delle sue ispirazioni. Così a partire dal momento che ho riconosciuto le rovine imponenti della chiesa del monastero di Zsámbék nella nebbiolina azzurrastra dello sfondo dell'opera dal titolo "Rinascimento", lo straccio che pende dalla architrave della porta situata sulle scale di marmo, è divenuto per me una parte dello scenario catartico della rappresentazione di una tragedia. Non esiste ungherese che non si senta travolto dalla bella commedia della nostra storia: la sciagura che nel corso di secoli tempestosi distrusse i tesori della nostra cultura medioevale e rinascimentale. Questa bella opera poetica di Géza mi fa ormai venire in mente anche questa tristezza collettiva. Oppure quando nello spazio del quadro intitolato "Palazzo" si sviluppa il colonnato cubista della cava di pietra di Fertőrákos, in un certo qual modo avverto il peso della civiltà mondiale dei Romani, e mi sembra di sentire il rimbombare dei passi delle legioni che marciavano sulla via dell'Ambr, poiché gli enormi ambienti interni, furono in origine scavati dai minatori romani, utilizzando le caratteristiche pietre calcaree di color grigio scuro del Lajta. L'artista ha ricreato con astuzia anche sul pavimento quella rete di metallo che proteggeva dalla caduta delle pietre del soffitto di queste "sale", divertendosi magnificamente con la tessitura dei diversi tipi di superficie.

Questa particolare visione della regione di Fertő può evocare naturalmente anche altre riflessioni, ma credo che l'associazione mentale con Roma non sia un caso. Passando di quadro in quadro ci accorgiamo che Géza Németh indirizza in qualche modo verso l'Italia il nostro istinto di viaggiatore. La forza straordinaria del quadro intitolato "Crepa" è data per me dal fatto che sia un condominio barocco di Roma ad esser minacciato dalla distruzione. E la tensione interna del quadro "Il pomeriggio" viene percepita anche da colui che non realizza subito che di fronte alla terrazza del bar a sinistra, si erge, in cima alle colonne greche innalzate

Amikor nézegetni kezdtem Németh Géza itt kiállított képeit, egy majd százötven éves könyv jutott eszembe. Egy volt katolikus pap, az 1848-49-es szabadságharc mártirja, Barsi József írta a küzdelem alatti és utáni élményeiről. A címe: Utazás ismeretlen állomás felé. A könyv tartalma most nem ide tartozik - de ez a cím folyton ott motoszkált az agyamban, amikor elkezdtem Géza képeiben „utazgatni”. Mert hát ahogy megálltam bármelyikük előtt, máris megéreztem a hívást: lépj be az én világomba, indulj el az utamon, utazz velem - de hogy hová? - azt nem lehet kitalálni. Ahogy az említett katonatiszt írta: „ismeretlen állomás felé”.

Vajon tudja-e Németh Géza, hova utaznak képeinek látogatói? Szerintem nem tudja - de nem is tudhatja. Amikor kitalálta őket, ő is beléjük lépett és elutazott a saját ismeretlen állomásai felé. És most felajánlja, hogy utazzunk mi is. Módszere a képzőművészet egyik ősi kompozíciós ötlete: reális elemeket rak össze addig ismeretlen szerkezetben. Az elemeket a modern technika segítségével, digitális fényképekben gyűjti, a szerkesztés pedig számítógépet is használ. Am összevegyíti mindezt a kézzel festés archaisz módszereivel, így nemcsak látványt állít elő, hanem igazi műtárgyat is.

Utazgatás közben jöttem rá, hogy állomáskereső képzeletem akaratlanul is azokból az elemekből akar kiindulni, építkezni, amelyekből és amelyekkel a művész dolgozott. A képek persze első pillantásra is, egyszerűen önmagukban szépek, így természetesen a motívumok forrásainak ismerete nélkül is maradéktalanul élvezhetők. De mégis észrevettem, hogy Németh Géza nem akarta teljesen elrejtieni, honnan vette az inspirációkat. Így amikor felismerem a zsámbéki monostortemplom impozáns romjait a Renszánsz című kép hátsó, kekes párájában, ettől kezdve a márványlépcsőre helyeztet ajtókeretben lógó, fehér rongy számomra egy tragikus színelőadásnak lett katartikus díszlete. Nincs magyar ember, akat meg ne ragadna történelmünk szép magyar komédiája: csodálatos kőzépork és reneszánsz kultúrkincsünk pusztulása a későbbi viharos évszázadok során. Gézának ez a költői képe engem most már erre a közösségi szomorúságra is emlékeztet. Vagy amikor a Palota című kép terében kibontakozik a fertőrákosi köfejtő kubista oszlopcsernoka, valahogy rögtön a római világbirodalom civilizációs súlyát érzem, s hallani válok a Borostán után vonuló légiók lépteinek dübörgését. A hatalmas kamrákat ugyan is, amelyeknek a mennyezeti köhüllástől védő drótrácsozatát a művész ravaszul odavarázsolta a padlóra is, remekül elszórakozva a különféle felületek egybeszővésével, egykor a római bányászok kezelték kivésni a jellegzetes, sötétszürke színű, dolomitszerűen aprózódott lajtamészaköböl.

A Fertővidék e különleges látnivalója persze tucatnyi más gondolatot is előhívhat - mégis így vélem, a római asszociáció aligha véletlen. Képről képre haladva rá kell jönnünk, hogy Németh Géza valahogy Itáliá felé tereli utazói ösztöneiket. A Repedés kivételes erjét számomra az adja, hogy a pusztulás egy jellegzetes, emeletréplétes római barokk bérházat fenyeget. A Délután belső feszültségét az is megérzi, aki nem jön rá azonnal, hogy a baloldali bérteraszal szemben jobboldalt felállított görög oszlo-